

cum autem hoc non audeat pronuntiare Vasquez convincitur quod ejus doctrina est falsa.

XXXI. Confirmatur, quia hæretici quando occidunt sacerdotes, et catholicos, quia tales sunt, non dicunt se intendere injuriam Dei, imo arbitrantur se obsequium præstare Deo, et occidunt illos tamquam inimicos veræ fidei, quam existimant esse suam: imo et gentiles persequendo Christianos, et Christum, non dicunt intendere injuriam Dei, sicut Saulus cum devastabat Ecclesiam, et imperatores idololatræ interficiendo martyres quia non immolabant diis suis, non solum non existimabant in hoc facere injuriam contra Deum, et sacrilegium committere, sed maximum cultum, et reverentiam exhibere deitati; et tamen de facto sacrilegium committebant contra virtutem religionis (ut fatetur Vasquez) ergo non est necessarium ad hanc malitiam sacrilegii intendere injuriam Dei. Qua ratione utitur etiam Suarez contra Vasquez loco citato et efficaciter convincit intentum.

XXXII. Concluditur summarie contra Vasquez ex uno principio ab illo admissio, quod ejus sententia est falsa, et utraque ejus solutio infirma, ex eo quod ipse admittit quod percussio personæ sacræ, quia sacræ, est sacrilegium contra virtutem religionis, evidenter sequitur contra ipsum quod ratio consecrationis non pertinet ad rationem duliæ, quia si pertineret intendere injuriam consecrationis non transferretur actum ad aliam speciem, scilicet contra religionem, sed remaneret actus in specie contra duliæ, si quidem solum intenderetur contra objectum duliæ ex intentione, sicut quando intenditur injuria personæ sanctæ propter sanctitatem personalem, quia talis sanctitas est obje-

ctum duliæ. Hoc contra primam solutionem.

XXXIII. Sequitur etiam contra secundam, quod si percussio clerici quia clericus est est sacrilegium contra religionem, quod ratio clericatus pertinet ad rationem religionis ex essentia sua, et per consequens quod in exercitio injuriatur, committiturque eadem malitia. Sicut qui in exercitio accedit ad conjugatam, vel monialem committit malitiam adulterii, et sacrilegii, quia in exercitio læditur maritus, et consecratio monialis. Et sicut qui furatur vas aureum sacrum, non quia sacrum, sed quia aureum; et sicut qui percuteret, vel occideret equum, vel canem regis, non quia regis, sed propter aliam causam, falsum enim est, quod in his rebus insensibilibus, et irrationabilibus non poterat esse ratio injuriæ, nisi propter respectum ad dominum, ut ponebatur pro secunda solutione in fine rationis præcedentis ad dandam disparitatem de injuria personæ sacræ propter dignitatem personalem, et non propter consecrationem. Constat enim quod vestes, vel vasa Ecclesiæ, vel regis possunt rapi propter valorem quem habent; canis vel equus quia læsit, sicut dicitur de persona sacra, quod potest injuriari, quia inimica. Sicut ergo in aliis exemplis non excluditur malitia sacrilegii, vel contra regem in injuria in exercitio facta, ita neque excluditur in percussione clerici in re exercita.

XXXIV. Nota quod non nititur sic discursus impugnare aliam sententiam ejusdem Vasquez de actu pure interno, et delectatione morosa in qua tenet, quod delectatio pure interna circa religiosam, vel conjugatam, non tamen intendens in re illam exercere, potest præscindere ab his circumstantiis, et non habere malitiam sacrilegii, vel adulterii.

Quæ sententia licet falsa sit, tamen non est ad præsens intentum, quia modo fit sermo de actu exteriori actu consummato, de quo non audeat Vasquez asserere, quod qui accederet ad religiosam non committeret sacrilegium, et qui ad conjugatam non committeret adulterium, quamvis non intendat actum quia religiosa, vel quia conjugata est, sed ad explendam libidinem. Et sic redarguitur in præsentem in eodem sensu de percussione clerici opere consummato, et exercito. Quod advertimus ne de una ad aliam opinionem fiat transitus non animadvertendo distinctionem opinionum, quamvis ex una ad aliam possit sumi argumentum; tamen opinio de qua in præsentem fit sermo valde distincta est ab alia, et evidentius falsior, quamvis alia falsa sit, de qua nihil in præsentem, quia non est hujus loci.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XXXV. Ad rationem dubitandi a principio respondetur, quod in persona sacra duplex dignitas reperitur, alia quæ dicitur absoluta, quæ est propria ipsius personæ, quæ est sanctitas personalis, et secundum hanc formalitatem injuria personæ sacræ, habet speciem peccati contra duliæ: alia ratio est, ut est aliquid Dei, quæ est ratio respectiva, quatenus Deus in tali persona sibi consecrata colitur, et injuriatur, ut habet D. Thomas verbis allatis, et hoc non minus quam in aliis rebus insensibilibus Deo consecratis, in quibus et colitur, et injuriatur Deus. Et sicut talis injuria Dei in rebus insensibilibus Deo consecratis illata est sacrilegium contra religionem, ita injuria in personis Deo consecratis facta, quia quantum ad hoc

quod est esse Deo consecrata conveniunt, quamvis differant in alia dignitate personali, quia ex hac differentia solum sequitur, quod injuria in res insensibiles sacras non potest habere malitiam contra duliæ, sed contra religionem. At vero in personas sacras potest habere malitiam contra utramque virtutem.

XXXVI. Ad confirmationem respondetur, quod in imaginibus, et reliquiis sanctorum personæ ipsorum coluntur, et injuriantur secundum utramque rationem, scilicet respectivam ad Deum, et absolutam sibi propriam; unde injuria, quæ fit sanctis in suis imaginibus, vel reliquiis non solum habet malitiam contra duliæ, sed etiam contra religionem, quia injuriatur Deus quando illi injuriantur in suis imaginibus, et reliquiis, hæc enim vult Deus esse in Ecclesia tamquam instrumenta sanctorum cultus. Unde æstimat injuriam propriam quæ illis fit, sicut rex injuriaretur per injuriam quæ fit suo filio, sive illa injuria inferretur filio regis immediate in sua persona, vel in sua imagine. Igitur ad formam argumenti conceditur, quod ad illam virtutem pertinet cultus, et veneratio objecti contra quam est injuria talis objecti, et etiam conceditur quod sicut est sacrilegium contra religionem injuria in personam sacram, ita cultus, et veneratio ejusdem personæ sacræ potest esse actus religionis considerata persona tam in cultu, quam in injuria secundum eandem formalitatem, scilicet secundum respectum ad Deum.

XXXVII. Ad contrarietatem, quæ in objectione opponitur D. Thomæ respondetur, quod sicut sanctus doctor docet sanctos venerandos duliæ, ita docet injuriam in personam sacram esse sacrilegium contra virtutem religionis. Et sicut docet reli-

quias, et imagines sanctorum colendas propter sanctos, et ideo eodem honore, et consequenter dulia, ita etiam docet injuriam contra imagines, et reliquias sanctorum esse sacrilegium contra religionem, sicut injuriam contra templa, et vasa sacra, et hoc sine aliqua contrarietate. Et ratio est, quia in eadem persona reperitur utraque ratio dubiæ, et religionis; quod sæpe tradidit D. Thomas et præcipue in III, dist. IX, quæst. I, art. II, quæstiunc. I, in corpore ubi sic habet: « Duplex est modus, quo aliquid honoratur: aliquid enim honoratur ratione sui, et ratione alterius secundum philosophum in primo ethicorum. Laus et honor in hoc differunt, quod laus debetur alicui propter bonitatem quam habet in ordine ad alterum; honor autem debetur alicui propter bonitatem, quam habet secundum se. » Hæc S. Thomas. Quæ repetit ad Annibaldum ibidem quæst. I, art. II, et III p. quæst. XXV, art. II, et semper ex hac doctrina infert quod humanitas Christi adoratur latria propter Verbum, et dulia propter sanctitatem creatam, et concludit loco citato ex tertia parte in fine corporis: « Hoc non est inconveniens cum ipsi Deo Patri debeatur honor latriæ propter deitatem et etiam honor duliæ propter dominium, quo gubernat creaturas. » Ita S. Thomas. In quibus locis quamvis loquatur de humanitate Christi determinate, constat quod tradit doctrinam universalem, quæ potest aliis creaturis rationalibus applicari propter universalem modum loquendi, et quia eadem est ratio.

XXXVIII. Sed adhuc de aliis personis creatis loquendo expresse docet, quod actus religionis possunt referri ad sanctos propter Deum, ut de actu devotionis, et orationis locis statim adducendis. De actu vero cultus, et honoris est singularis lo-

cus infra quæst. CIII, art. III, ubi ponit tertium argumentum sic: « Idem est motus, quo aliquis movetur in imaginem, et in rem cujus est imago; sed per duliæ honoratur homo in quantum est ad Dei imaginem factus; ergo dulia non est alia virtus a latria, qua honoratur Deus. » Et respondet duplici solutione. Prima sic: « Ad tertium dicendum, quod motus, qui est in imaginem in quantum est imago referatur in rem cujus est imago; non tamen omnis motus, qui est in imaginem fertur in eam in quantum est imago, et ideo quandoque est alius motus specie in imaginem, et motus in rem. Sic ergo dicendum, quod honor, vel subjectio duliæ respicit absolute quamdam hominis dignitatem, licet enim secundum illam dignitatem sit homo ad imaginem, et similitudinem Dei, non tamen semper homo quando reverentiam alteri exhibet, refert hoc actu in Deum. » Hæc sanctus doctor, ubi in primis supponendum quod loquitur de imagine Dei viva, quæ est homo, deinde expendendum quod ponit duos motus, unum qui sistit in ipso homine tamquam in specificativo, et ideo dicitur duliæ; alius qui non sistit ibi, sed transit ad Deum, et hoc tamquam propter rationem formalem, et sic debet esse latriæ, alias non distingueretur a primo; non tamen est latriæ sicut quando adoratur Deus in se, quia illa adoratio est propter sanctitatem divinam absolutam, et prout in Deo, quæ non potest communicari creaturæ.

XXXIX. Et propter hoc dicit ibidem sanctus doctor in secunda solutione: « Quod non tamen motus, qui est in rem oportet, quod sit in imaginem, et ideo alia est reverentia quæ ipsi Deo exhibetur, quæ nullo modo pertinet ad ejus imaginem, » scilicet hæc latria absoluta. Tamen veneratio latriæ respectiva quam

posuit in humanitate Christi verbis allatis, hanc non negat in secunda solutione, et est quam affirmat in prima solutione in homine in quantum est imago Dei per respectum ad Deum. Nunquam igitur S. Thomas negavit quod potest creatura rationalis secundum respectum ad Deum coli per religionem, sed quando dixi, quod solum dulia est veneranda semper determinavit secundum se, vel propter se, ut intuenti litteram patebit in omnibus locis allatis in objectione. In quo satis denotavit etiam in eisdem locis, quod respective ad Deum posset coli per religionem, sed hoc non est conveniens quod regulariter fiat; tum propter periculum idololatriæ; tum, quia excellentius est venerari dulia propter se quam latria propter aliud, ut latius infra ad secundam objectionem ponderabitur.

XL. Apparet autem quam ad mentem S. Thomæ est hæc solutio, quia ad solvendum argumentum in simili forma ea utitur sanctus doctor. Et simul confirmabitur veritas, et consequentia doctrinæ: primo, de actu bono infra quæstione sequenti, articulo secundo, ubi agit de devotione tamquam de principali actu religionis, ubi proponit tertium argumentum sic: « Per religionem homo ordinatur solum in Deum ut dictum est (scilicet in hoc articulo) sed devotio etiam habetur ad homines, dicuntur enim aliqui esse devoti aliquibus sanctis viris; ergo devotio non est actus religionis. » Ecce argumentum fundatum in præsentem articulo. Et respondet: « Ad tertium dicendum quod devotio, quæ habetur ad sanctos Dei mortuos, vel vivos non terminatur ad ipsos, sed transit in Deum in quantum scilicet in ministris Dei Deum veneramus. » Hæc S. Thomas. Quod clarius ad intentum? Loquitur enim de actu venerationis, et qui est actus specificæ

religionis, et docet quod terminatur ad sanctos non sistendo ibi, sed quod transit in Deum, et hoc tamquam in objectum formale, et specificativum, alias non esset actus specificæ religionis. Similiter quæstione LXXXIII sequenti, articulo quarto loquendo de oratione, quam in articulo tertio dixerat esse actum religionis elicivæ, docet esse ad sanctos secundario, et ponit primum argumentum simile ac de devotione, et solvit eadem doctrina proportionabiliter applicata dicendo, quod oratio fit ad sanctos in ordine ad Deum tamquam ad interpellatores nostros apud Deum.

XLI. De actu injurioso adhuc clarior, et proprior locus ad intentum reperitur supra quæst. XIII, art. I, ubi ponit sanctus doctor secundum argumentum sic: « Ad Ephesios quarto super illud: Blasphemia tollatur a vobis, dicit glossa: Quæ fit in Deum, vel in sanctos; sed confessio fidei non videtur esse, nisi de his quæ pertinent ad Deum, qui est fidei objectum: ergo blasphemia non semper opponitur confessioni fidei. » Ecce argumentum similis formæ omnino cum præsentem ratione, qua convincitur Vazquez. Sicut fides, et confessio fidei est ad Deum tamquam ad proprium objectum, ita vitium contrarium debebat esse in Deum, et non in sanctos, sic est præsens argumentum; Religio est ad Deum; ergo sacrilegium contra religionem debet esse injuria in Deum, et non in sanctos. Et respondet S. Thomas: « Ad secundum dicendum, quod sicut Deus in sanctis suis laudatur in quantum laudantur opera, quæ Deus in sanctis efficit, ita blasphemia, quæ fit in sanctos ex consequenti in Deum redundat. » Hæc sanctus doctor. Ecce solutionem a nobis datam, quod injuria quæ fit in sanctos redundat in Deum, et ideo habet contrarietatem

ad virtutem, quæ habet Deum pro objecto, Quod sicut verificatur de blasphemia in sanctos, quod est vitium contra confessionem fidei propter hanc rationem, ita verificatur de injuria in sanctos, quod est sacrilegium contra religionem. Unde illud verbum S. Thomæ ex consequenti in Deum redundat non debet intelligi quasi mediate, et secundo, sed tamquam in objectum primum, et specificativum ad quod transit, non sistendo in sanctis, quia ut bene inquit Cajetanus in fine commentarii explicando illam solutionem ad secundum eadem specie est blasphemia Dei, et sanctorum. Et post pauca reddit rationem dicens: « Ratio autem quare injuria sanctorum, et Dei est ejusdem speciei, est quia sancti ut sic ad Deum referuntur. » Ita Cajetanus. Ille terminus injuria est communis ad blasphemiam, et sacrilegium, quia solum differunt per hoc quod est injuriare verbis, vel factis, et sic comprehendit nostram doctrinam non solum per similitudinem, sed in proprietate verborum, et reddit rationem a nobis assignatam.

XLII. Ad admirationem patris Vazquez reprehendentis omissionem S. Thomæ, quia non egit de vitio contra observantiam, et duliã cum sit speciale sicut de sacrilegio, respondetur quod admiratio nascitur ex ignorantia, cessasset enim admirari auctor iste si velit edoceri a S. Thoma, quia in illo invenisset quod sanctus doctor cognovit speciale vitium contra observantiam et duliã, et de illo egit quod necessarium erat, et non amplius, quia superfluebat. In quæstione enim cii sequenti agendo de observantia, et illius partibus quarum prima est dulia in prologo sic habet: « Deinde considerandum est de observantia, et partibus ejus, per quæ de oppositis vitiis erit manifestum. » Hæc

S. Thomas, ubi satis ostendit, quod sicut cognovit observantiam, et partes ejus, etiam cognovit vitia opposita, quæ manifestavit per virtutes contrarias, et non instituit specialem quæstionem de istis peccatis, sicut de sacrilegio, et de aliis, quia non habent speciales difficultates, et solum erat necessarium cognoscere illorum essentiam, et hæc innotescit cognitio virtutibus contrariis. Quo stylo etiam usus est quæstione de pietate dicendo in prologo: « Considerandum est de pietate ejus opposita vitia ex ipsius consideratione innotescunt. » Ita ibi, et non instituit specialem quæstionem de impietate, quamvis cognoverit esse speciale vitium, quia non erat necessarium. Si autem quæstionem facit de sacrilegio, de infidelitate, simonia, etc. est, quia materia istorum peccatorum petebat speciales articulos, et indigebat speciali doctrina, propter plures difficultates quæ in illis occurrunt; hoc autem non contingit in vitio impietatis, nec in vitio contra observantiam, et contra duliã, et ideo de istis non instituit speciales quæstiones.

XLIII. Objicies primo: Quomodo intelligitur, quod injuria quæ fit in sanctos transit ad Deum, et fit injuria Dei? Si intelligitur remote, et quasi in finem ultimum, etiam injuria quæ fit contra duliã transit ad Deum, quia ipsa dulia ultimate, etiam tendit in Deum, et hoc videtur docere D. Thomas hic ad quintum dum inquit de religiosis: « Hujusmodi autem non se subjiciunt homini propter hominem, sed propter Deum. » Hæc autem subjectio religiosorum pertinet ad obedientiam, de qua infra quæstione civ docet sæpe, quod est subjectio alteri homini propter Deum. Et specialiter articulo nono in argumentum Sed contra confirmat cum illis verbis I Petri II: *Subjecti estote omni*

humanæ creaturæ propter Deum, et tamen constat, quod obedientia est distincta a religione, et ponitur a D. Thoma inter partes observantiæ specialis virtus post duliã. Et denique omnis injuria proximi est peccatum contra Deum juxta illud: *Nescitis quod qui in hominem peccatis, in Deum peccatis*; ergo ex hoc quod injuria in personam sacram transit ad Deum non bene ponitur quod sit sacrilegium speciale contra religionem; sicut non bene poneretur actus duliæ, et obedientiæ actus elicitus a virtute religionis, quia etiam fiunt circa personas propter Deum, sed ad multum imperative, ut docet D. Thomas in præsentis articulo ad primum.

XLIV. Respondetur, quod dupliciter stat esse aliquem actum propter Deum, vel tamquam propter finem ultimum mediate, et remote respectum; et hoc modo referuntur ad Deum omnes actus virtutum: et hæc ordinatio potest esse expressa ex imperio alicujus virtutis superioris, ut religionis, et hoc modo ordinantur actus duliæ, et observantiæ, sicut etiam misericordiæ, et temperantiæ de quibus loquitur D. Thomas hic ad primum. Alio modo actus est propter Deum tamquam propter objectum proximum, et specificativum, sive consideretur Deus in se, sive in suis creaturis, et hoc modo est actus religionis, quo colitur Deus in se, et quo coluntur sancti propter Deum, et eodem modo actus quo injuriantur sancti est etiam contra Deum, ita quod sancti respectu hujus malitiæ solum se habent materialiter, sicut subjectum in quo relucet ratio formalis objecti religionis, sicut calix et templum. Et hoc quod respectu hujus formalitatis religionis est materiale comparatur ad duliã formaliter, ut bene notavit Suarez loco citato, numero VI, respondendo ad rationem Vaz-

quez. Et præmiserat ibidem tractatu, primo libro primo, cap. IV, num. VIII, ubi eandem difficultatem tetigit, hoc est, quod sanctitas personalis secundum se considerata, et absolute pertinet ad objectum formale duliæ. At vero eadem sanctitas, vel persona sancta secundum quod subinduit quemdam respectum, et formalitatem ad Deum pertinet ad objectum formale religionis, ad quod quasi materialiter se habet illa formalitas, quæ pertinebat ad objectum formale duliæ.

XLV. Sed valde notandum hic, quod persona, ut subinduit hanc formalitatem respectivam ad Deum, quæ dicitur pertinere ad objectum formale religionis non pure materialiter, sed aliquo modo formaliter intrat objectum religionis, quia prima species sacrilegii distinguitur a D. Thoma per contrapositionem ad alias species, quia est contra sanctitatem personæ, vel contra personam sanctam, unde persona intrat ut principium distinctivum sanctitatis respectivæ, quæ generice considerata dividitur in tres species, scilicet, in personam sacram, in locum sacrum, et in alias res sacras. Tamen ipsa sanctitas personalis quæ facit personam objectum formale duliæ est quæ dicitur coincidere cum formalitate religionis. Quando ergo D. Thomas docet de dulia et observantia, quod ordinantur ad Deum, vel sunt propter Deum, intelligitur primo modo, scilicet ultimate et remote, et eodem modo intelligitur de obedientia, sicut explicat hic ad quintum, quod totum est imperative, quia subjiciuntur per votum obedientiæ, et votum est actus religionis, et obedientia promissa est imperata, et sic imperative est a religione, quamvis possit esse aliqua obedientia ad Deum immediate, quæ sit actus religionis, ut expresse docet sanctus doctor infra